

допоможе удосконалити навички побудови власних одиниць, стилістично довершених текстів.

Список використаних джерел

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. – Львів: Світ, 1990. – 232с.
2. Вернидуб Р.М. Положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу в Національному педагогічному університеті ім. М.П.Драгоманова. – К.: НПУ, 2004.
3. Городенська К.Г. деривація синтаксичних одиниць / АН України. Ін-т мовознавства; Відп. ред. І.Р.Вихованець. – К.: Наук. думка, 1991. – 192 с.
4. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. – К.: ВЦ “Академія”, 2007. – 306 с.
5. Шахматов А.А. Синтаксис русского языка. – Учпедгиз, 1965. – 620 с.
6. Шевчук С.В., Лобода Т.М. Практикум з української мови: Модульний курс: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2006. – 326 с.

Ігнатенко Г.В.,
канд. пед. наук, доцент,
Глухівський ДПУ
ім. О. Довженка

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ „ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА”

В статье рассматривается проблема определения способов формирования педагогической компетентности у будущих мастеров производственного обучения и преподавателей спецпредметов. Анализируются подходы ученых к определению компетентности. Подчеркивается, что обеспечивает формирование педагогической компетентности ориентация на модель, которая включает педагогические умения в соответствии с операционными функциями педагога.

The problem of determination of ways of forming pedagogical competence for future masters of production study and teachers of the special objects is examined in the article. Approaches of scientists to determination of competence are analyzed. It is underlined, that

direction on a model, which includes pedagogical abilities from the point of view of basic operating functions of the pedagogies, is providing forming of pedagogical competence.

Основною метою та пріоритетним результатом діяльності вищих педагогічних навчальних закладів, де здійснюється фахова підготовка інженерно-педагогічних працівників є формування у них педагогічної компетентності. Загалом підготовка компетентного випускника вищого педагогічного навчального закладу – це головний результат його діяльності, це якість вищої освіти. Наразі компетентнісний підхід є базовою ідеєю реформування освіти у країнах Європейського Союзу, стрижневою конструктивною ідеєю неперервної освіти. На це і спрямована державна політика України в галузі освіти.

Компетентнісний підхід – відносно новий погляд на проблеми освітньої сфери, але на основі аналізу доробок вчених, можна стверджувати, що це – стратегічний напрям модернізації вищої освіти.

За словником С.Ожегова, компетентний означає знаючий, поінформований, авторитетний у певній галузі; володіючий компетенцією, тобто колом питань, з якими добре обізнаний [4, 289].

У науковому плані поняття „компетентність” не є однозначним.

Ряд вчених: Н. Бібік, О. Биковська, С. Бондар, Л. Вашенко, А.Вербицький, К. Власенко, М. Євтух, Е. Зеєр, І. Зязюн, Н. Єрмаков, О.Коваленко, Н. Ничкало, І. Родигіна, О. Савченко, В. Сластьонін, Т.Новікова та інші досліджують різні аспекти вказаної проблеми.

У ракурсі нашого дослідження професійна компетентність - це інтегрована характеристика фахових та особистісних якостей спеціалістів, яка відображає рівень знань, вмінь, навичок, досвіду, що є достатнім для здійснення педагогічної діяльності.

В основі компетентності лежить здатність здійснювати професійні компетенції.

Е. Зеєр виділяє наступні основні компетенції педагогів:

- соціальна - здатність взяти на себе відповідальність, уміння кооперувати і співпрацювати, толерантність до різних віросповідань та етнокультур, співставлення особистих інтересів із суспільними;

- комунікативна, визначається володіння мовами, а також засобами Інтернет комунікацій, електронно-обчислювальними машинами;

- соціально-інформаційна, ознаками якої є володіння інформаційними технологіями, критичне ставлення до соціальної інформації, що поширюються засобами масової інформації;

- когнітивна – здатність постійно підвищувати освітянський рівень, потреба в актуалізації та реалізації свого особистісного потенціалу, здатність самостійно набувати нові знання та вміння, здатність до саморозвитку;

- спеціальна – здатність самостійно виконувати професійну діяльність, здійснювати самооцінку.

Модель випускника вищої школи, як правило, включає дві складові:

- професійні знання, вміння, навички;

- особистісні якості.

Поняття педагогічної компетентності інтегрує в собі ці складові.

Формування компетентного педагога, який здатен мобілізувати отримані фахові знання в умовах навчально-виховного процесу, здійснюється упродовж усього терміну навчання. Вивчення ж психолого-педагогічних, фахових дисциплін є основою для формування компетенцій педагогічного працівника. Наше дослідження спрямоване на визначення місця курсу „Професійна педагогіка” у фаховій підготовці компетентних педагогічних кадрів для системи професійно – технічної освіти.

Курс „Професійна педагогіка” є профілюючим у системі психолого-педагогічної підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання, інженерів-педагогів і є основою для їхньої подальшої фахової підготовки.

Основна мета курсу – формування у майбутніх інженерно-педагогічних працівників системи знань і умінь, необхідних для успішної фахової діяльності у професійно-технічних закладах освіти, проектування подальшого професійного саморозвитку.

Завдання курсу:

- актуалізація і конкретизація знань, що попередньо набули студенти при вивченні циклу психолого-педагогічних дисциплін;

- формування практичних умінь та навичок взаємодії з учнями професійно-технічних навчальних закладів;

- підготовка майбутніх майстрів виробничого навчання, інженерів-педагогів до здійснення виховного процесу у професійно-технічних закладах освіти;

- формування базових знань і умінь, що є необхідними для засвоєння методичних курсів професійного спрямування;

- закріплення вмінь творчо підходити до розв’язання конкретних педагогічних проблем.

Узагальнюючи різні підходи сучасних науковців, доцільно виділити орієнтир у процесі вивчення курсу на модель, що відображає педагогічні уміння з точки зору основних операційних функцій педагога професійно-технічної освіти.

На наш погляд, у процесі вивчення професійної педагогіки забезпечує формування педагогічної компетентності спрямованість на:

1. Гностичні уміння, тобто пізнавальні уміння засвоєння суспільно-економічних, психолого-педагогічних, предметних знань, їх аналіз, співставлення з педагогічною практикою, власним досвідом.

2. Ідеологічні уміння – соціально-важливі уміння проведення виховної роботи серед учнів.

3. Організаційно-педагогічні уміння – загальнопедагогічні уміння планування та здійснення навчально-виховного процесу.

4. Дидактичні уміння – загальнопедагогічні уміння визначення триєдиної мети, найбільш оптимальних форм, методів, засобів навчання, конструювання педагогічних ситуацій, прогнозування ефективності навчально-виховного процесу.

5. Організаційно-методичні уміння – уміння формування мотивації учіння, організації навчальної діяльності учнів, встановлення педагогічно доцільних взаємовідносин з учнями.

6. Комунікативно-режисерські уміння – загальнопедагогічні уміння, перцептивні, експресивні, сугестивні, ораторські уміння в області педагогічної режисури.

7. Рефлексивні вміння – здатність до самопізнання, самооцінка професійної діяльності.

8. Інформаційні комунікаційно-технологічні уміння – вміння пошуку, обробки інформації, вміння настройки інтерфейсу користувача, робота з файлами тощо.

Робочою програмою курсу „Професійна педагогіка” передбачені лекційні, практичні заняття, виконання курсової роботи, метою якої є систематизація набутих знань з психолого-педагогічних дисциплін, поглиблення умінь поєднувати знання основ теоретичних досліджень з педагогічною практикою, набуття досвіду самостійної науково-дослідної роботи.

Діагностика навчальних досягнень студентів з предмету здійснюється при поточному та заключному контролі. Вивчення курсу триває два семестри.

Для запровадження рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень нами був апробований підхід, за яким у процесі навчальної роботи студенти мали змогу набирати як основні бали, що визначались якістю ведення конспектів, рівнем виконання завдань, тестуванням, так і додаткові (заохочувальні), за якими враховувались активність на заняттях, підготовка та захист рефератів, доповіді на наукових конференціях, участь у позаурочних заходах з предмету тощо. Кожен із студентів мав робочий зошит для поточного та підсумкового тестування.

При вивченні курсу передбачалось виконання студентами практичних завдань не тільки репродуктивного, але й творчого характеру. За даним підходом враховувались міжпредметні зв'язки з дисциплінами психолого-педагогічного циклу та циклу професійної підготовки.

Наприклад, при вивченні теми „Професійна педагогіка як галузь педагогіки” пропонувалось проаналізувати варіанти співвідношення компетентності і компетенції та надати практичні рекомендації за умов:

- компетентність нижче компетенції;
- компетентність відповідає компетенції;
- компетентність перевищує компетенцію;

При ознайомленні з історією розвитку професійно-технічної освіти в Україні пропонувалось дослідити історію виникнення та розвитку закладів професійної освіти певної місцевості. Вивчаючи зміст освіти у професійно-технічних навчальних закладах студенти на основі аналізу навчального плану знаходили співвідношення часу, що відводиться на теоретичне навчання, до часу, що відводиться на виробниче (практичне) навчання та співвідношення кількості навчальних годин, що відводяться на вивчення загальноосвітньої і професійно-технічної підготовки, обґрунтовували свої висновки щодо доцільності чи недоцільності даного співвідношення. При ознайомленні з методами професійного навчання наводили приклади ефективних шляхів поєднання словесних і наочних методів у професійному навчанні. Вивчаючи тему „Діагностика якості професійного навчання”, студенти мали навести приклади тестів для контролю навчальних досягнень учнів професійно-технічного навчального закладу із спец. предметів.

Розкриємо зміст підготовчої роботи на прикладі останнього з наведених завдань. Переваги тестування у процесі контролю навчальних досягнень учнів це – простота проведення і обладнання; безпосередня фіксація результатів; економія часу; можливість як індивідуального, так і групового використання; зручність математичної обробки. Але тестування має й свої недоліки, зокрема, зміст тестових завдань можуть містити елементи підказки; за обсягом тестові завдання можуть бути непомірно звантажені тощо.

У педагогічній практиці професійно-технічних навчальних закладів, як правило, використовуються тести різних типів тому майбутнім інженерно-педагогічним працівникам пропонуються приклади тестів у залежності від завдань (питань) та вимоги до їх складання:

1. Тест нагадування, при якому учні повинні як відповідь на питання привести який-небудь факт.

Наприклад: „Які види технічного обслуговування автомобілів розрізняють за періодичністю, переліком і трудомісткістю виконуваних робіт?“

Правила складання:

- завдання ставиться прямим запитанням;
- запитання формулюється у вигляді простого речення;
- відповідь має бути короткою, однозначною.

2. Тест доповнення, при якому в реченні залишають місце, відмічене крапками. Учень повинен обрати із запропонованих варіантів слово чи число, яке і було пропущене у реченні.

Наприклад, „Кут розвалу керованих коліс, що утворюється між площиною колеса та вертикальною площиною, паралельною поздовжній осі автомобіля, для автомобіля ГАЗ-53А складає...“

- 0 градус $\pm$ 30 хвилин,
- 1 градус,
- 1 градус 30 хвилин.

Правила складання:

- питання повинні бути зрозумілими;
- пропущені дані не повинні спотворювати зміст речення;
- пропущене слово повинно бути істотним, ключовим;
- можлива тільки одна однозначна відповідь.

3. Альтернативний тест, у якому учень повинен вирішити вірним чи невірним є твердження .

Наприклад, „За характером взаємодії коліс і кузова під час руху автомобіля підвіски поділяють на жорсткі і залежні .”

- так;

- ні.

Правила складання:

- не можна користуватися словами, які підказують правильну відповідь (наприклад: всі, деякі тощо);

- правильні і неправильні твердження необхідно давати вперемішку, щоб у порядку їх розташування не було закономірності;

- твердження повинно бути явно правильним або неправильним.

4. Вибірковий тест. Учень повинен з кількох відповідей обрати правильну і позначити її.

Наприклад, „До якого класу належить легковий автомобіль, у якого робочий об'єм циліндра двигуна дорівнює 1,2 л ?”

- особливо малий,

- малий,

- середній,

- великий,

- найвищий.

Правила складання:

- кількість варіантів відповідей повинна бути не менше чотирьох;

- правильні відповіді повинні знаходитися на будь-якому місці, а не тільки на першому чи останньому;

- правильна відповідь не повинна бути набагато достовірніша за інші, а неправильні варіанти абсурдними;

- всі варіанти відповіді повинні бути в одній граматичній формі.

5. Тест відповідності. Учень повинен знайти пов'язані між собою за змістом дані, що знаходяться у двох стовпчиках.

Наприклад, знайти відповідність між цифровими і буквеними позначеннями:

A – слугує для очищення палива і повітря, приготування пальної суміші, подавання її в циліндри та видалення продуктів згорання.

1. Система

охолодження. **Б** – призначається для підтримки оптимального теплового режиму двигуна.

В – забезпечує займання пальної суміші в циліндрах карбюраторного двигуна.

2. Система живлення дизеля. **Г** – забезпечує очищення повітря й палива, впорскування палива в циліндр під високим тиском у дрібно розпиленому вигляді та видалення продуктів згорання.

3. Система запалювання. **Д** – забезпечує змащування тертьових поверхонь двигуна.

Е – забезпечує своєчасне заповнення циліндрів пальною сумішшю і видалення з них відпрацьованих газів.

Правила складання:

- у другому стовпчику повинно бути даних на два чи три більше, ніж у першому;

- один стовпчик повинен складатися із слів, інший – з речень;

- тест має включати від трьох до п'ятнадцяти завдань.

6. Тест ранжування. Учно пропонується певна кількість явищ, величин, тощо, які необхідно розташувати у порядку їхнього зростання чи убуття, зменшення чи збільшення, тобто розташувати за рангом.

Наприклад: „Розташуйте у порядку зростання ефективної потужності двигуна моделі автомобілів – ГАЗ-24, ВАЗ-2107, КамАЗ-5335, „Таврія”, КрАЗ-257Б1.”

Правила складання:

- у тесті не рекомендується використовувати більш семи найменувань.

Ознайомлення студентів з прикладами тестів дозволяє забезпечити успішність виконання студентами запропонованого завдання творчого спрямування на основі міжпредметних зв'язків.

Даний підхід до організації навчального процесу дійсно підвищує зацікавленість студентів, стимулює їх до самостійної роботи, про що свідчать результати анкетного опитування студентів, порівняльний аналіз якості їхньої успішності.

Як показала педагогічна практика, курс „Професійна педагогіка” займає чільне місце у формуванні гностичних, ідеологічних, організаційно-педагогічних, дидактичних, організаційно-методичних, комунікативно-режисерських, рефлексивних, інформаційно-комунікаційно-технологічних умінь, що є важливим фактором у підготовці педагогічно компетентних майстрів виробничого навчання та викладачів спец. предметів.

Педагогічна компетентність – це поняття динамічне. У період навчання у вищих педагогічних закладах вивчення предметів психолого-педагогічного та фахового циклів відіграють суттєву роль у формуванні педагогічної компетентності майбутніх інженерно-педагогічних працівників. Загалом же, систематичне самовдосконалення на основі досягнень теорії і передового педагогічного досвіду основна умова набуття педагогічної компетентності. Орієнтація при фаховій підготовці на компетентнісний підхід майбутніх інженерно-педагогічних працівників системи професійно-технічної освіти забезпечить мобільність педагогічної освіти, підвищить конкурентоспроможність її випускників на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Васильев И. Б. Профессиональная педагогика: конспект лекций для студентов инженерно-педагогических специальностей. 3-е изд., перераб. - Харьков, 2003. 175 с.

2. Закон України «Про професійно-технічну освіту» // На допомогу менеджеру освіти. Частина IV. Професійно-технічна освіта: нормативно правова база. – Тернопіль: ТОКІППО, 2003. - С. 8 - 32.

3. Зеер Э.Ф. Психология личностно ориентированного профессионального образования . –Екатеринбург: Изд-во Урал. Гос. проф. пед. ун-та, 2000. – 389с.

4. Ожегов С. И. Словарь русского языка: 70000 слов/ под ред. Н.Ю.Шведовой. – 21 е изд. перераб. и доп. – М.: Рус. яз., 1989. -924 с.

5. Педагогічна книга майстра виробничого навчання: Навч.-метод. посібник / Ничкало Н. Г., Зайчук В. О., Розенберг Н. М. та ін.: За ред. Н.Г.Ничкало. - К.: Вища школа, 1994. - 334 с.